

Lausunto Alueellisen varautumisen yhteistyön ja tilannekuvatoiminnan kehittämishanke sekä Lupa- ja valvontavirastoa koskeva valtioneuvoston asetus

Mikkelin kaupunki kiittää lausuntomahdollisuudesta. Raportin ehdotukset ovat kannatettavia ja luovat hyvät edellytykset alueellisen varautumisen kehittämiseksi. Tarkastelu ja suositukset:

1. Yhteistyörakenteet

Mikkelin kaupunki kannattaa esitettyä mallia B alueellisen varautumisen yhteistyörakenteeksi. Malli mahdollistaa tarkoituksenmukaisen ja toteuttamiskelpoisen LVV–MAAKUNTA–SEUTUKUNTA–KUNTA rakenteen.

- Maakunnan yhteistyörakenne on keskeinen keskuskunnan ja alueen kuntien kannalta.
- Alueen turvallisuustoimijat kootaan maakunnalliseen yhteistyöryhmään, jonka alapuolella toimii tarvittavia ryhmiä maakunnan tarpeiden mukaan.
- Seudullinen yhteistyö maakunnan sisällä voidaan organisoida rinnakkain tämän rakenteen kanssa.

Haaste: Maakunnan yhteistyöryhmä voi muodostua liian suureksi, mikä saattaa heikentää työskentelyedellytyksiä.

Suositukset:

- Maakunnallisesta yhteistyöryhmästä tulee säätää laissa, jotta rakenteen syntyminen varmistetaan koko maassa.
- Ryhmän kokoonpano tulee jättää joustavaksi, jotta se voidaan mukauttaa paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin.
- Maakunnallisen ryhmän vetovastuu olisi tarkoituksenmukaista olla ensisijaisesti alueen keskuskunnalla ja toissijaisesti hyvinvointialueella. Myös muu vetovastuujärjestely on mahdollista. Uudenmaan osalta olisi tarkoituksenmukaista nojautua luonteviin alueellisiin yhteistyörakenteisiin, jotka voivat poiketa myös hyvinvointialuejaosta. Pääkaupunkisedun kuntien yhteistyö kattaa suuren väestömäärän ja perustuu tosiasiallisiin tarpeisiin, eikä sitä tulisi rikkoa jonkun muun rakenteen vuoksi.
- Keskuskuntien asema on merkittävä ja tulee huomioida rakenteita perustettaessa.

2. Tiedonkulku ja edustus

Alueelliset yhteistyörakenteet tulee muodostaa niin, että tiedonkulku eri ryhmien välillä on sujuvaa.

- LVV:n valmiustoimikuntaan tulee valita maakunnallisesta yhteistyöryhmästä edustaja, jolla on velvollisuus pitää maakunnallinen ryhmä tietoisena valmiustoimikunnan työskentelystä.
- Valmiustoimikunnan kokoonpanossa tulee huomioida maakunnallinen yhteistyöryhmä.
- Keskuskunnan edustus LVV:n valmiustoimikunnassa on toimiva malli, mutta edustajan tulee olla jäsen myös maakunnallisissa rakenteissa.
- Asetusluonnoksessa tulee mainita, että maakunnallisesta ryhmästä tulee olla yhteys alueetason ryhmään, mutta ei määritellä edustajaa liian tarkasti.

3. Merkittävät alueelliset toimijat

Valmiustoimikunnan kokoonpanossa tulee tunnistaa alueellisesti merkittävät toimijat, kuten:

- Maaseutuhallinto
- Terveysturvallisuus
- Ympäristöterveydenhuolto

Nämä toimivat usein yhteistoiminta-alueina, ja valmistelu mahdollistaa niiden huomioimisen.

4. Valmiustoimikuntien rooli ja ohjaus

Koska laki lupa- ja valvontavirastoista edellyttää valmiustoimikuntien perustamista, vaihtoehtoa ilman LVV:n alaista valmiustoimikuntaa ei ole tarkasteltu. Mikkelin kaupunki jakaa kriittisen näkemyksen nykyisten AVI:n valmiustoimikuntien tarpeellisuudesta.

Suositus: Valtioneuvostotason ohjauksen varmistamiseksi tulee perustaa sisäministeriön asettama alueellisen varautumisen ohjauksen yhteensovittamisryhmä, joka huomioi kaikkien ministeriöiden toimialat.

5. Tilannekuva ja salassapidettävä tieto

Mikkelin kaupunki kannattaa ehdotusta, että alueellisen varautumisen yhteistyöstä ja tilannekuvatoiminnasta sekä tietojen käsittelystä säädetään omassa erityislaissa.

Nykytilan haasteet:

- Salassapidettävän turvallisuustiedon vaihtaminen kuntien kanssa vaatii useita lakimuutoksia ja käytäntöjen uudistamista.
- Valtionhallinnon asiakirjojen turvallisuusluokitus ei ole käytössä kunnissa, mikä vaikeuttaa raporttien jakamista ja vaatisi investointeja järjestelmiin ja tiloihin.
- Kunnat eivät voi liittyä turvallisuusverkkoihin (muutoin kuin Virve-puhelinten osalta).
- Tiedonvaihdolle ei ole syntynyt toimivaa käytäntöä, jos turvallisuustietoa jaetaan vain satunnaisiin pyyntöihin perustuen.

Suosituks:

- Kunnat tulee ottaa mukaan viranomaisten tilannekuvatiedon piiriin.
- Ensivaiheessa tulee perustaa yhteiset työtilat alueellisen tilannekuvan hallintaan.
- Kuntien ja hyvinvointialueiden välistä tiedonvaihtoa tulee kehittää edelleen.
- Uuden lainsäädännön yhteydessä tulee selvittää kriittisen turvallisuustiedon säilyttämistä ja käsittelyä kunnissa sekä arvioida poikkeusolojen ICT-palveluiden ja tiedonvaihdon vaatimukset.

6. Kuntien data ja tietoturva

- Kuntien data, kuten valmiussuunnitelmat, ovat pääsääntöisesti kilpailutetuissa palveluntarjoajien järjestelmissä.
- Inhouse-yhtiöiden kautta kunnat ovat saaneet korkeatasoisia tietoturvapalveluita, mutta si-dosyksikkösääntelyn muutos uhkaa tätä yhteistyötä.

- Uuden lainsäädännön yhteydessä tulee arvioida kriittisen turvallisuustiedon säilyttämistä ja käsittelyä sekä poikkeusolojen ICT-palveluiden vaatimuksia.

7. Kuntien varautumisen ohjaus ja seuranta

Kuntalain 10 §:n mukaan valtiovarainministeriö seuraa kuntien toimintaa ja taloutta. Hanke ehdottaa, että tähän tehtävään liitetään valmiuslain 13 §:n mukainen kuntien varautumisen yleinen ohjaus ja seuranta.

Suositus: Mikkelin kaupunki kannattaa ehdotusta ja kuntalain täsmentämistä tältä osin.

8. Turvallisuussuunnittelu

Raportissa ei ole tarkasteltu rikollisuuden tai muiden arjen turvallisuusongelmien ennaltaehkäisyä.

- Alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelun edistäminen on lupa- ja valvontavirastojen lakisääteinen tehtävä.
- Turvallisuusongelmien ennaltaehkäisy on keskeistä erityisesti kaupungeissa.
- Rikollisuuden ennaltaehkäisy ja radikalisoituminen edellyttävät viranomaisten välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa.

Suositus: Turvallisuussuunnittelu tulee integroida raportissa esitettyihin rakenteisiin, eikä sille tule muodostaa erillisiä rakenteita maakuntiin ja YTA-alueille.

9. Varautumisen resurssit kunnissa

- Päätoimisten varautumishenkilöiden määrä kunnissa on kasvussa.
- Seudullisia resursseja on palkattu useamman kunnan toimesta vastuukuntamallilla.
- Alueelliset varautumisen yhteistyösopimukset yleistyvät.

Suositus:

Päätoimisten varautumishenkilöiden palkkaamista ja alueellista yhteistyötä tulee edistää esimerkiksi hankerahoituksella.

Yhteenveto: Keskeiset suositukset

- Maakunnallisen yhteistyöryhmän kokoonpano joustavaksi
- Tiedonkulun varmistaminen eri tasojen välillä
- Salassapidon ja tietoturvan kehittäminen kunnissa
- Turvallisuussuunnittelun integrointi varautumISRakenteisiin
- Lisäresurssien tarve varautumishenkilöiden palkkaamiseen